

A. NY. TYEVCSENKOV, A 2. UKRÁN FRONT POLITIKAI
CSOPORTFŐNÖKSÉGE PARANCSNOKÁNAK JELENTÉSE A.
SZ. SCSEBBAKOV, A VÖRÖS HADSEREG POLITIKAI FŐCSOPORT-
FŐNÖKSÉGE VEZETŐJÉNEK, AZ ÉSZAK-ERDÉLYI HELYZETRŐL⁵⁶⁹

Második Ukrán Front, 1944. december 4.

A Vörös Hadsereg legfőbb politikai irányító szerve vezetőjének, Scserbakov vezéreztetésnek tájékoztatásként jelentem, hogy december 2-án a front politikai vezetése 7. osztályánál megjelent a romániai kommunista párt észak-erdélyi tartományi bizottságának titkára, Nicolae⁵⁷⁰ Godlberger,⁵⁷¹ és az észak-erdélyi helyzetről a következő írásbeli jelentést adta át.

Észak-Erdély gazdasági és pénzügyi helyzete nagyon súlyos. A bécsi diktátum következtében Észak-Erdélyt elszakították a felvevőpiacaitól és ellátó forrásaitól, amelyekkel Romániában rendelkezett. Jelenleg semmilyen kapcsolata sincs magyarországi felvevő piacokkal és ellátó forrásokkal.

Észak-Erdély nem olyan terület, amely kibírná az önálló gazdasági létet. Hiányzik egy sor nyersanyag mind az ipar, mind a lakosság ellátása terén (a cukor, a benzin teljesen hiányzik, kevés a zsírféleség). Ez a helyzet súlyosbodott a visszavonulás során a magyar és német csapatok által véghezvitt rablások ill. azok miatt a rablások miatt is, amelyeket a román csapatok és Iuliu Maniu bandái (Iuliu Maniu önkéntes különítményei) Észak-Erdély felszabadulása után véghezvittek.

Mindehhez hozzá kell tenni azt a körülményt, hogy egész sor vállalat elpusztult, ill. kivitték az országból. Ezen a területen leginkább a közlekedési eszközök szenvedtek kárt, amelyek teljesen megsemmisültek. Példaképpen említhető Kolozsvár, mely egyetlen autóval sem rendelkezik és az ellátás annak a kevés paraszt-szekernek a segítségével történik, ami még a falvakban megmaradt. Mindezen kívül az egyik legsúlyosabb probléma Észak-Erdélyben a hitleri fasizmus és különösen a magyar fasiszták politikája, mely szerint Észak-Erdélyben nem hoztak létre egyetlen önálló bankot sem, csupán a budapesti bankok fiókjait. Visszavonuláskor mindezek a bankfiókok kivitték a tőküket, élükön a Magyar Nemzeti Bank fiókjával.

A nagyipar, valamint a kereskedelmi vállalatok tulajdonosainak túlnyomó többsége elmenekült és magával vitte a teljes forgótőkét. Ezért [Észak-]Erdély felszabadulása után, amikor az árak 100, egy termék esetében 300%-kal nőttek, a vállalatoknak nincs forgótőkéjük. A váltópénz hiánya az egész piacon érződik.

A visszavonulás és a román kormány által küldött teljes adminisztráció kiűzése után Észak-Erdély területén (amely, mint ismeretes reakciós fasiszta politikát

569 Az A. Scserbakov által V. Molotovnak 1944. december 5-én küldött jelentést kísérő levélen a következő megjegyzések találhatók. „Visinszkij elv. tájékozzék és döntsön az ügyben. V. Molotov. XII. 13.”, „Lavrisceev elvtársnak. Kérem előkészíteni a kérdést. XII. 16. A. Visinszkij.” – az orosz szerk. megj.

570 Az orosz nyelvű szövegben szereplő román neveket az eredeti helyesírásuk alapján közöljük.

571 Így áll a szövegben. Itt és a továbbiakban helyesen: Goldberger. – az orosz szerk. megj.

folytatott, mint ahogy 1940-ig is támogatva a magyar lakosság kirablását és megcsúfolását, amelyet Iuliu Maniu gárdistái a csendőrökkel együtt folytattak) sikerült kiegészíteni a polgármesteri hivatalokat, a prefektúrákat és a rendőrséget, élükre becsületes demokratikus elemeket helyezni (pl. egész sor faluban).

Tekintettel a kialakult helyzetre sürgős intézkedések egész sora szükséges, amelyeket a mi erőinkkel képtelenek vagyunk megoldani, mivel még a szovjet hadsereg helyi hatalmi szervei sem tudták a fent említett problémákat megoldani.

1.) Elengedhetetlen Észak-Erdély ügyeiben egy kormánybiztosság⁵⁷² megszervezése, amely a közigazgatási szerveket irányítaná, a gazdaság a pénzügyek a kereskedelem, az egészségügy, az iskolák stb. területén volna irányadó. Ezt törvényesen meg lehet tenni, mivel a szovjet katonai hatóságok kiválasztották és kinevezték a prefektusokat. Ekképpen ki lehetni nevezni Észak-Erdély kormánybiztosát (ilyen létezett már a felszabadulásig is, a magyar kormány nevezte ki). Ellenkező esetben ez a 11 megye⁵⁷³ önmagát fogja irányítani, mivel nem rendelkezik központi szervvel, ami teljes zűrzavarhoz vezetne minden ágazatban. Említék néhány példát, melyek bizonyítják egy ilyen kormánybiztosság szükségességét: az élelmiszerek, nyersanyagok tervszerű elosztása, az árak és bérek megállapítása, a pénzügyi probléma megoldása, különösen a váltópénz hiányának kérdése, ahogy a katonai szükségletek és a gazdasági átépítéshez szükséges nyersanyagok beszerzése is.

2.) A pénzügyi kérdés megoldásáért és különösen a tőkebefektetések hiányának orvoslására, javasolom egy bank megszervezését, amelyik a szovjet hadseregtől kapna tőkét hitel formájában, ellentételezésként a hadsereg szállítmányok formájában megkapná a számára szükséges iparcikkeket és élelmiszert. Felmerült az a javaslat is, hogy ennek a banknak legyen pénzkibocsátási joga, melynek alapját a városok vagyona és a nagybányai lelőhelyeken nyert arany biztosítaná. Bár ez az intézkedés részben megoldaná a problémát, de a területi bizottság véleménye szerint ezt a javaslatot nem lehet és nem is fogják engedélyezni.

3.) Az Észak-Erdély számára szükséges alapanyagok beszerzése érdekében Romániából való vásárlás útján, figyelembe véve, hogy a *magyar pengőnek nincs hivatalos árfolyama Romániában*,⁵⁷⁴ meg kellene engedni az alapanyagok cseréjét klíring formájában, a ma Romániában és Észak-Erdélyben létező hivatalos árakat alapul véve.

Tyevcsenkov

AVPRF. F. 125. Op. 127. D. 7. L. 13-15. Másolat. Közli: Transzilvanszkij vaprósz. Vengero-rumünszkij territorialnűj szpor i SZSZSZR 1940–1946. Dokumentű. (Szerk.: Tofik, Iszlamov.) Moszkva, 2000. 66. dok., 266–268.

572 Az orosz eredeti szövegben: komisszariátus.

573 Az orosz eredetiben a közigazgatási egységek megnevezése mindenütt „járás”. Itt, és a továbbiakban – anélkül, hogy azt külön jeleznék, a „járás” helyett megyét írunk.

574 A „...” - gal jelölt szöveg a lap bal szélén függőlegesen vonallal van megjelölve. – az orosz szerk. megj.